

ชุดโครงการ
การพัฒนาระบบสวัสดิการ
สำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย

รายงานวิจัยกรณีศึกษา
กลุ่มผู้ประกอบอาชีพอิสระรายย่อย

การพัฒนาศักยภาพในการประกอบอาชีพของชุมชน
บ้านห้วยน้ำจาง จังหวัดเชียงใหม่

นิพนิต นพรัตน์

หัวหน้าโครงการ

ดร.ประเสริฐ

นักวิจัยหลัก

วิทยากร เขียวกุล

ภายใต้การสนับสนุนของ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

รายงานวิจัยย่อยฉบับสมบูรณ์

การพัฒนาศักยภาพในการประกอบอาชีพของชุมชน
บ้านห้วยน้ำจ้าง จ. เชียงใหม่

ผู้วิจัย

นายนิมิต นพรัตน์

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ชุดโครงการ การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย

ธันวาคม 2546

คำนำจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เห็นความสำคัญของปัญหาและแนวทางในการบรรเทาปัญหาของคนจนและคนด้อยโอกาสและการจัดสวัสดิการที่เหมาะสม จึงได้สนับสนุน “โครงการการพัฒนา ระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย” ประกอบด้วยการวิจัยสถานการณ์ของคนจนและคนด้อยโอกาส 5 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแรงงาน กลุ่มอาชีพอิสระ กลุ่มคนนอกรั้วทำงาน และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส/กลุ่มเสี่ยงและผู้ประสบปัญหาทางสังคม ซึ่งได้วิเคราะห์และสังเคราะห์จากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ 10,000 ราย และข้อมูลเชิงคุณภาพจากกรณีศึกษาจำนวน 110 กรณี และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

ผลงานทั้งหมดที่ได้จากชุดโครงการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย ได้นำเสนอเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนจน ให้เห็นภาพที่เคลื่อนไหวของสภาพความเป็นอยู่ ความด้อยโอกาส ไร้ที่พึ่ง การเชื่อมโยงให้เห็นบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างคนจนคนด้อยโอกาสกับชุมชน (มิติสังคม) ระบบการทำมาหากิน (มิติเศรษฐกิจ) และมีการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรอง (มิติการเมือง) การให้ภาพเชิงประวัติศาสตร์ ที่ย้อนให้เห็นว่าเดิมวิถีชีวิตของเขาเป็นอย่างไร และต่อมาเกิดอะไรขึ้นที่เป็นจุดหักเหทำให้วิถีชีวิตของเขาตลอดจนบริบทของเขาเปลี่ยนแปลงไป การวิเคราะห์ว่าผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์นั้นๆ (เช่น การสร้างเขื่อน การตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรม การตัดถนนเข้ามาในพื้นที่ ฯลฯ) เกิดผลอย่างไรต่อวิถีการทำมาหากิน ความสัมพันธ์เครือข่ายทางสังคม อำนาจต่อรอง คุณภาพชีวิตโดยรวม เพื่อชี้ให้เห็นการปรับตัวในมิติต่างๆ (เช่น การอพยพ การเปลี่ยนอาชีพ ฯลฯ) เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่เป็นจุดหักเหแล้ว ทำไมคนบางกลุ่มปรับตัวและหลุดพ้นจากภาวะยากจนด้อยโอกาสได้ แต่ทำไมคนบางกลุ่มก้าวไม่พ้น ปัญหาของคนจนคนด้อยโอกาสทั้ง 5 กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ จะมีแนวทางในการแก้ไขปัญหายังไง โครงการนี้ได้วิเคราะห์เกี่ยวกับระบบสวัสดิการที่เหมาะสม สวัสดิการที่คนจนต้องการ กลไกที่สามารถเข้าถึงปัญหาของกลุ่มคนเป้าหมายได้ ทั้งองค์กรชุมชน ครอบครัวยุทธศาสตร์ ฯลฯ ตลอดจนข้อเสนอเชิงนโยบายในการแก้ปัญหาความยากจนของสังคมไทย

สกว. หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลงานของชุดโครงการวิจัยนี้ จะทำให้แง่คิด มุมมองอีกด้านหนึ่งในการจัดสวัสดิการและแนวทางการแก้ไขปัญหาคความยากจน ที่มองความเชื่อมโยงระหว่างมิติทางเศรษฐกิจกับมิติทางสังคม ซึ่งเป็นการเสริมเติมองค์ความรู้ในเรื่องความยากจนของประเทศไทย สกว. จึงหวังว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายจะสามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปพิจารณาใช้ประโยชน์ในการดำเนินการ เพื่อกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางในการแก้ไขปัญหาคความยากจนได้อย่างรอบคอบรอบด้านต่อไป

(ศาสตราจารย์ ดร. ปิยะวดี บุญหลง)

ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

คำนำของหัวหน้าโครงการ

โครงการการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย ได้แบ่งรายงานออกเป็นสามระดับ ในระดับพื้นที่มีงานกรณีศึกษาต่างๆ 110 กรณี ในระดับภาพรวมของคนจนแต่ละกลุ่มมีรายงานหลัก 5 รายงาน และในระดับภาพรวมทั้งประเทศมีรายงานสรุปบทสังเคราะห์อีก 1 ฉบับ

ถ้าเปรียบรายงานฉบับสรุปสังเคราะห์ภาพรวมเหมือนป่าใหญ่ รายงานหลัก 5 รายงานก็เปรียบเสมือนส่วนของป่าหรือเขตของป่า 5 เขต ส่วนรายงานกรณีศึกษาก็เปรียบเสมือนไม้แต่ละพันธุ์หรือแต่ละต้น

งานกรณีศึกษาจึงแสดงให้เห็นภาพชีวิตจริงของคนจนในแต่ละประเภท ที่สะท้อนออกมาผ่านสายตาผ่านการสังเกตการณ์ ผ่านการมีส่วนร่วม ของนักวิจัยกรณีศึกษา

งานกรณีศึกษาปรากฏให้เห็นสีสันและความเป็นจริงของรูปธรรมของชีวิตคนจนที่มีความหลากหลายและซับซ้อน แต่ละเรื่องแต่ละกรณีเปรียบประดุจแต่ละฉากแต่ละตอนของละครชีวิต ละครชีวิตที่เขียนบทด้วยกลไกและโครงสร้างทางสังคมทุนนิยม สร้างให้คนจนเล่นบทที่น่ารังเกียจของสังคมทุนนิยม

ปราชญ์ของทุนนิยมจึงมีคำกล่าวว่า “คนจนมักจะตกเป็นเหยื่อของคนจนเสมอ” ใช่! ถ้าคนจนจะมองหาเหยื่อ ก็มีแต่คนจนด้วยกันเท่านั้นที่จะเป็นเหยื่อได้ ส่วนคนรายนั้น ล้วนมีเงิน มีอำนาจ มีความสามารถ มีอาวุธและบิรวาร ที่จะป้องกันตนเอง ยากที่จะตกเป็นเหยื่อของคนจน แต่ถ้าพิจารณาให้ไกลไปกว่าคำกล่าวนี้ อาตัม สมิธ นักปรัชญาเศรษฐศาสตร์ทุนนิยมก็กล่าวว่า คนในสังคมทุนนิยมจะรวยจะจนก็ขึ้นอยู่กับปริมาณแรงงานที่เขาควบคุมได้หรือซื้อหามาได้ เพราะฉะนั้น คนจนผู้ขายแรงงานก็คือเหยื่อของระบบที่คนรายนำไปใช้สร้างความร่ำรวยให้ตนเอง ดังนั้น คนจนจึงตกเป็นเหยื่อของคนรวยมากกว่าตกเป็นเหยื่อของคนจนด้วยกัน

กรณีศึกษาต่างๆได้สะท้อนให้เห็นว่า คนจนกลุ่มใดที่ยากจน ด้วยสาเหตุของท่าทีต่อชีวิต สาเหตุจากการขาดปัจจัยการผลิต หรือสาเหตุจากความสัมพันธ์ที่เลื่อมล้ำ ภายใต้โครงสร้างของทุนนิยม

ในสังคมทุนนิยมที่คนชนชั้นบนกุมอำนาจรัฐอย่างเหนียวแน่น ยังไม่เคยเห็นกรณีประเทศใดที่สามารถลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างมีนัยสำคัญ แต่ในประเทศทุนนิยมที่อำนาจรัฐถูกจัดสรรปันส่วนให้คนชั้นกลางและคนชั้นล่างมีส่วนร่วมในอำนาจรัฐ ประเทศนั้นก็จะสามารถลดความเหลื่อมล้ำลงได้อย่างมีนัยสำคัญ

ปัญหาความยากจนจึงไม่ได้จำกัดขอบเขตอยู่เพียงเรื่องรายได้ แต่มันมีปริมณฑลกว้างไกลไปถึง สิทธิและโอกาส อำนาจ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ด้วย ประวัติศาสตร์สังคมจากทุกประเทศยืนยันในสังจรรรมว่า คนจนไม่เคยลดความยากจนลงได้โดยปราศจากการต่อสู้ ไม่ว่าจะเป็นการต่อสู้กับตัวเองและต่อสู้กับกลุ่มคนและชนชั้นที่ได้เปรียบและเอารัดเอาเปรียบ

ตำนานการต่อสู้ดิ้นรนของคนจนไทยมีประวัติมายาวนาน หลายยุคหลายสมัย และเพื่ออนาคตที่ดีกว่า คนจนทั้งหลายมีแต่จะต้องต่อสู้ต่อไป เพื่อความเป็นไทและปากท้องของคนจนเอง

ในฐานะหัวหน้าโครงการ ผมขอขอบคุณนักวิจัยรุ่นใหม่ที่เป็นนักวิจัยกรณีศึกษาทุกท่าน ท่านทุกคนได้ปฏิบัติภารกิจเรื่องคนจนอย่างดียิ่ง ท่านคือผู้ถือโคมฉายที่ส่องให้เห็นคนจนในหีบในซอก ที่ก่อนหน้านี้ใครๆมักจะมองไม่เห็น ขอให้ทุกท่านจงเป็นมิตรที่ดีของคนจนและปรารถนาดีต่อคนจนตลอดไป

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ

หัวหน้าโครงการ

บทคัดย่อ

บ้านห้วยน้ำจาง ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ปลูกป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) ตำบลบ้านแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อปี 2513 อ.อ.ป.ได้ว่าจ้างแรงงานเพื่อทำการปลูกป่าและดูแลพื้นที่ป่าไม้ โดยแรงงานชายได้ค่าแรงวันละ 10 บาท แรงงานหญิงได้วันละ 7 บาท ปัจจุบันคนงานเหล่านี้ได้ปักถิ่นฐานอยู่ในสวนป่าจนกลายเป็นหมู่บ้านในพื้นที่ปลูกป่าของ อ.อ.ป. จำนวนกว่า 80 หลังคาเรือน ชุมชนในหมู่บ้านนี้ไม่สามารถจะประกอบอาชีพอย่างอื่นได้นอกจากเป็นแรงงานให้กับ อ.อ.ป. เพราะไม่มีพื้นที่สำหรับทำนาทำไร่ ไม่สามารถเก็บของจากป่าที่ตนเองเป็นผู้ดูแล ประกอบกับงบประมาณในการดูแลสวนป่ามีไม่พอเพียงกับปริมาณที่ขยายตัวขึ้น ทำให้คนหนุ่มคนสาวในหมู่บ้านต้องออกไปทำมาหากินต่างถิ่น ครอบครัวไหนมีโอกาสที่ดีกว่าก็ย้ายออกจากหมู่บ้าน ทำให้ชุมชนเหลือแต่เด็กและคนชรา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีการศึกษาดำเนินกลายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะการสร้างอาชีพและระบบสวัสดิการเพื่อคนในชุมชน

งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่และระบบสวัสดิการของคนในชุมชน รวมทั้งแสวงหาแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชน และการสร้างอาชีพให้กับชุมชนเพื่อทำให้คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้น โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ระหว่างผู้วิจัย เจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ หน่วยงานองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) เจ้าหน้าที่วนอุทยานศรีล้านนา และชาวบ้านห้วยน้ำจาง ส่วนวิธีเก็บข้อมูล มีทั้งการสัมภาษณ์ การใช้กระบวนการจัดประชุมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมกันหาทางออกในการแก้ปัญหาต่างๆของชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนบ้านห้วยน้ำจางมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับต่ำ กล่าวคือ

ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไปในท้องถิ่น เนื่องจากสภาพแวดล้อมบริเวณที่พักอาศัยไม่เอื้อต่อการสร้างอาชีพ เพราะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นพื้นที่เขตภูเขาที่มีพื้นผิวเป็นดินแต่ลึกลงไปจะเป็นหินผา ทำการเกษตรได้ผลผลิตน้อย ประกอบกับไม่สามารถเก็บของป่ามาขายอย่างที่อาศัยอยู่ในป่า เพราะมีระเบียบของ ออป. ดังนั้น สมาชิกที่อยู่ในวัยแรงงานจึงต้องออกไปทำงานต่างถิ่น เหลือไว้เพียงเด็กและคนชรา ซึ่งไม่มีศักยภาพในการหารายได้ อย่างไรก็ตาม มีบางครอบครัวพยายามพึ่งพาตนเองโดยหันมาเพาะเห็ดหรือเลี้ยงกบจำหน่ายแต่ก็มีต้นทุนสูงพอสมควร เพราะต้องเก็บผลผลิตแล้วนำส่งตามร้านค้าในเขตเมืองเชียงใหม่เอง

ด้านการศึกษา คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่จบประถมศึกษาปีที่ 4 บางคนไม่เคยรับการศึกษาเลย ดังนั้นคนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านจึงขาดความรู้ความสามารถในการจัดการด้านการผลิต มีทางเลือกในการประกอบอาชีพน้อย หรือขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเนื่องจากขาดสินทรัพย์ในการค้ำประกันและมักถูกมองว่าเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการขาดทุนสูง รวมทั้งขาดความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ จึงทำให้ขาดโอกาสในการรับบริการจากรัฐหรือหน่วยงานอื่นๆ ขณะที่ด้านสาธารณสุข ประชาชนทุกคนได้รับสวัสดิการโครงการรักษาพยาบาล 30 บาทรักษาทุกโรค โดยใช้บริการที่สถานีอนามัยประจำตำบล หากผู้ป่วยมีอาการหนักจะส่งตัวไปรักษาที่โรงพยาบาลอำเภอแม่แตง ส่วนการประกันสังคมด้านอื่นๆ ไม่มี

และเนื่องจากคนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านขาดการประกอบอาชีพที่มั่นคง ทำงานหาเช้ากินค่ำ มีการที่ต้องรับผิดชอบสูง รายรับที่ได้จากการรับจ้างทั่วไปจึงไม่เพียงพอ แม้จะมีกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านก็ไม่ให้บริการกู้ยืม เนื่องจากไม่แน่ใจว่าจะสามารถแน่ใจว่าจะใช้หนี้คืนได้ จึงเท่ากับเป็นการตัดสิทธิ์และโอกาสอันชอบธรรม

นอกจากนั้น หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่พัฒนาการและเกษตรอำเภอ เข้าไปสนับสนุนงานอาชีพแก่ชาวบ้าน ก็ยังมีแนวทางไม่สอดคล้องกับวิถีชุมชน ไม่ส่งเสริมอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ประกอบกับสมาชิกของชุมชนขาดความสามัคคี การรวมกลุ่มเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนจึงไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เป็นเหตุให้ชุมชนไม่เคยมีกิจ โดยให้เกษตรกรที่คิดเองทำเอง ด้วยเหตุผลว่าต่างคนต่างครอบครัวก็ต้องห่วงเรื่องการทำมาหาเลี้ยงครอบครัว

ในด้านภาพลักษณ์ของชาวบ้านที่มีต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ก็ไม่ราบรื่น แม้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องยินดีให้ความร่วมมือ เข้าไปมีส่วนช่วยจัดตั้งองค์การด้านการสร้างอาชีพในชุมชนต่อไป สิ่งสำคัญประการแรกที่ต้องเริ่มต้นก็คือ ชุมชนต้องรวมสมาชิกจัดตั้งคณะทำงานเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง สอดคล้องกับการส่งเสริมอาชีพตามนโยบายเหล่านั้นองค์กรชุมชน อันประกอบด้วยสมาชิกในชุมชน ต้องจัดการแก้ไขปัญหาในหมู่บ้านตนเอง

สารบัญ

คำนำสกว.	
คำนำหัวหน้าโครงการ	
บทคัดย่อ	
สารบัญ	
	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	2
1.3 ขอบเขตการวิจัย	2
1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	2
บทที่ 2 ผลการศึกษา	
2.1 ความหมายของการพัฒนาชุมชน	3
2.2 แนวคิดการพัฒนาชุมชน	4
2.3 หลักการพัฒนาชุมชน	5
บทที่ 3 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	
3.1 สรุปผลการศึกษา	7
3.2 แนวทางการแก้ปัญหา	12

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

บ้านห้วยน้ำจาง (บ้านแม่หอพระ) ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ปลูกป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้หรือ อ.อ.ป. อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อปี 2513 อ.อ.ป. ได้ว่าจ้างแรงงานเพื่อทำการปลูกป่าและดูแลพื้นที่ป่าไม้ โดยแรงงานชายได้วันละ 10 บาท และแรงงานหญิงได้ค่าแรงวันละ 7 บาท ปัจจุบันคนงานเหล่านี้ได้ปักถิ่นฐานอยู่ในสวนป่า และได้ขยายครอบครัวมากขึ้นจนกลายเป็นหมู่บ้านในพื้นที่ปลูกป่าของ อ.อ.ป. จำนวนกว่า 80 หลังคาเรือน ชุมชนในหมู่บ้านนี้ไม่สามารถที่จะประกอบอาชีพอย่างอื่น ๆ ได้นอกจากเป็นแรงงานให้กับ อ.อ.ป. ไม่มีพื้นที่สำหรับทำนา – ทำไร่ ไม่สามารถเก็บของจากป่าที่ตนเองได้เป็นผู้ดูแลได้ ประกอบกับงบประมาณในการดูแลสวนป่าไม่พอเพียงกับปริมาณชุมชนที่เพิ่มขึ้น จึงทำให้คนหนุ่มคนสาวในหมู่บ้านต้องออกไปทำมาหากินต่างถิ่น ชุมชนในหมู่บ้านส่วนใหญ่จึงเป็นเด็กและผู้สูงอายุ ก่อให้เกิดปัญหามากมายให้กับชุมชน โดยเฉพาะคนในชุมชนไม่มีงานทำก็มักจะมั่วสุมเล่นการพนันและเสพยาเสพติดมีปัญหากับการลักขโมย เงินค่าจ้างปลูกป่าก็เพียงพอสำหรับแรงงานเพียง 40 คน และมีค่าแรงให้ 15 วัน /เดือน โดยเป็นค่าแรงงานชายวันละ 100 บาท ค่าแรงงานหญิงวันละ 70 บาท ต้องจัดคิวกันเพื่อรับจ้างดูแลสวนป่า ถึงแม้ว่า อ.อ.ป. จะจัดสรรที่ทำกินให้ส่วนหนึ่ง ชาวบ้านก็มักจะขายสิทธิที่ทำกินให้กับคนอื่นแล้วย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่น ยิ่งทำให้เกิดปัญหาขึ้นมาอีก เนื่องจากผู้ที่มาอยู่ใหม่ไม่มีความผูกพันกับหมู่บ้านและไม่ให้ความร่วมมือกับกิจกรรมของชุมชน โดยมากแล้วจะเข้ามาช่องสุ่มของผิดกฎหมาย เนื่องจากหมู่บ้านนี้อยู่ในเขตการปลูกป่าของ อ.อ.ป. จึงเหมาะที่จะหลบการตรวจตราของเจ้าหน้าที่ บ่อยครั้งสร้างความเดือดร้อนให้กับชุมชน จากปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบให้กับผู้นำหมู่บ้านไม่สามารถที่จะนำพาชุมชนให้เข้มแข็ง บ่อยครั้งผู้นำหมู่บ้านกับเป็นผู้ทำผิดกฎหมายเสียเอง

ชาวบ้านพยายามหาผู้นำ โดยการจัดดอกไม้ธูปเทียนเชิญมาเป็นผู้ใหญ่บ้านแต่ก็ไม่มีใครอาสาเนื่องจากขาดความสามัคคีในชุมชน ชุมชนจึงขาดการติดต่อหรือรับฟังข่าวสารจากทางราชการ เมื่อไปเสนอปัญหาต่าง ๆ ให้กับ อ.บ.ต.หรือทางราชการส่วนใหญ่ก็จะถูกละเลยเนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในการดูแลของ อ.อ.ป. อยู่แล้ว

จากประวัติและความเป็นมาของหมู่บ้านนี้ซึ่งมาจากแรงงานที่มีการศึกษาต่ำปัจจุบันเป็นคนชราในหมู่บ้าน ครอบครัวใดมีโอกาสที่ดีกว่าก็ย้ายออกจากหมู่บ้าน ประกอบกับผู้ดูแลหรือที่พี่ของหมู่บ้านในอดีตคือ อ.อ.ป. ก็ไม่สามารถผลักดันให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น ในทางเศรษฐกิจ สังคมให้ดีขึ้น สังคมในชุมชนขาดองค์ความรู้ในการจัดการปัญหาทั้งในด้านอาชีพและสังคม การที่ชุมชนเหลือแต่ผู้ที่มีการศึกษาต่ำและเป็นคนชราจึงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาชุมชนโดยเฉพาะการสร้างอาชีพและระบบสวัสดิการเพื่อคนในชุมชน หากมีการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้มีประสิทธิภาพจะทำให้ชุมชนมี

พลังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของอาชีพ ทักษะคติ การปฏิบัติการต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ประเด็นใด ประเด็นหนึ่งรวมทั้งกระแสร่วม กระแสการเปลี่ยนแปลง เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ต่อชุมชนได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ

1.2 . วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน
2. เพื่อทราบแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชน
3. เพื่อทราบแนวทางระบบสวัสดิการและความปลอดภัยของคนในชุมชน
4. เพื่อทราบทางเลือกอาชีพในชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเอง

1.3 . ขอบเขตการวิจัย

1. ศึกษาเฉพาะชุมชนและวิถีชีวิตของชุมชนบ้านห้วยน้ำจาง (บ้านป่าไม้) ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
2. ดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นระยะเวลา 4 เดือน นับตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2545-พฤษภาคม 2545

1.4. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิต และรูปแบบวิธีการจัดการกับปัญหาของชุมชนในการค้นหาทางเลือกในการประกอบอาชีพในชุมชน และการจัดการสวัสดิการให้กับหมู่บ้าน
2. ได้ทราบศักยภาพของชุมชนการจัดการทรัพยากรในชุมชน
3. เกิดองค์กรต่าง ๆ ในหมู่บ้าน โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพ และกลุ่มบริการสังคม เกิดคณะกรรมการในหมู่บ้านที่เชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมต่างอย่าง ๆ มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
4. ได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ จากหน่วยงานสนับสนุนอื่น จะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนการสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน

บทที่ 2

ผลการศึกษา

2.1 ความหมายของการพัฒนาชุมชน

ชื่อของการพัฒนาชุมชนนั้นในประเทศต่าง ๆ จะเรียกอย่างไรก็ตาม แต่เราจะพบว่าหลักการของการพัฒนาชุมชนนั้นอยู่ที่ว่า ต้องการสร้างความเจริญให้แก่ชุมชนและแก่ประเทศชาติ ดังนั้นเราพอจะแยกสาระสำคัญออกพิจารณา ได้ 2 ประการคือ

1. เพื่อสร้างความเจริญให้กับประเทศชาติ
2. เพื่อสร้างความเจริญให้กับชุมชนแห่งใดแห่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นการพัฒนาหมู่บ้าน ตำบล หรือระดับอำเภอ จังหวัดและโครงการพัฒนาชนบทระดับชาติเป็นการพิจารณาพัฒนาประเทศ ทั้งประเทศ

คำว่า **พัฒนา** ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน แปลว่า ความเจริญ ความเจริญคือสภาวะการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงส่งเสริมของเก่าหรือสภาพการณ์เก่าที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น

คำว่า **ท้องถิ่น** หรือ **ชุมชน** ในทางตำราทางสังคมวิทยามีผู้ให้คำจำกัดความแตกต่างกัน เช่น หมายถึง กลุ่มชนซึ่งรวมกันอยู่ โดยมีความรู้สึกผูกพันกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอาศัยหลักผูกพันในทางเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ ศาสนาเดียวกันก็ตาม ที่ทำให้แต่ละบุคคลมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น

Dr. Batten ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาชุมชนของอังกฤษ ได้ช่วยอธิบายความหมายของ “การพัฒนา” หมายถึงการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ดีขึ้น (Development = Change for the better) ซึ่งมีความหมายว่า การพัฒนานั้นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นและการเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องเป็นไปในทางที่ดีขึ้นหรือดีกว่าที่เป็นอยู่ เมื่อคำนี้มารวมเข้ากับ “ชุมชน” ก็จะหมายถึงการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้ดีขึ้น Philip Roupp ซึ่งกล่าวว่า “การพัฒนาแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่คิดว่า มีความปรารถนาลดกว่าไปสู่ที่คิดว่ามีความปรารถนามากกว่า” นอกจากนั้นยังได้ให้ความหมายเพิ่มเติมอีกว่า การพัฒนาเป็นการกำกับโครงสร้างอย่างสมเหตุสมผล เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายซึ่งชุมชนทราบกันโดยทั่วถึงแล้ว

คำว่า “ชุมชน” บางครั้งก็หมายถึงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ เป็นภาคนั้นภาคนี้ และบางทีก็หมายถึงตัวปัจเจกชนซึ่งอาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้น หรือความผูกพันทางใจที่มีต่อศูนย์กลางของพลเมืองในท้องถิ่น เขากล่าวต่อไปว่า “ชุมชนเป็นโครงสร้างทางสังคมแบบหนึ่งปฏิบัติการอย่างเป็นหน่วย ซึ่งมีระบบหรือโครงสร้างของส่วนต่าง ๆ

J.F. Steiner กล่าวว่าองค์ประกอบที่สำคัญของชุมชนมี 3 อย่าง คือ กลุ่มของบุคคล อาณาเขตของพื้นที่ และประโยชน์ที่สำคัญของประชาชน

โดยสรุปองค์ประกอบของชุมชน จะต้อง มี

1. คนกลุ่มหนึ่ง
2. อาณาเขต หรือขอบเขตที่แน่นอน
3. ความสนใจร่วมกัน ซึ่งจะทำให้เกิด
 - ก. การปฏิบัติระหว่างกัน
 - ข. ความสัมพันธ์ระหว่างกัน
 - ค. การรวมกันอยู่ในอาณาเขตนั้น

การพัฒนาชุมชนเป็นชุมชนเป็นกระบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น โดยความร่วมมืออย่างจริงจังของประชาชน และควรจะเป็นความคิดริเริ่มของประชาชนเองด้วย แต่ถ้าหากประชาชนไม่รู้จักคิดริเริ่มก็ให้ใช้เทคนิคกระตุ้นเตือนให้เกิดความคิดริเริ่มขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการนี้ได้รับการตอบสนองจากประชาชนด้วยความกระตือรือร้นอย่างจริงจัง

องค์การสหประชาชาติให้ความหมายไว้ในหนังสือ Social Progress Through Community Development ว่า " การพัฒนาชุมชนเป็นกรรมวิธีที่มุ่งจะสร้างความเจริญในด้านเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ชุมชนเป็นส่วนรวม โดยชุมชนนั้นจะต้องเข้ามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันและ ความคิดริเริ่มนั้นควรจะเป็นของประชาชนเอง "

ความหมายที่องค์การสหประชาชาติถือเป็นมาตรฐาน คือ "การพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการซึ่งดำเนินไปด้วยการรวมกำลังของราษฎรเองกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เพื่อปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ ให้เจริญยิ่งขึ้น และผสมผสานชุมชนเหล่านั้นเข้าเป็นชีวิตของชาติ และเพื่อให้ราษฎรสามารถอุทิศตนเองเพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติได้อย่างเต็มที่"

2.2 แนวคิดการพัฒนาชุมชน

ความสำคัญของการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ถือว่า ประชาชนเป็นพลังสำคัญขั้นมูลฐาน ที่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนา ดังนั้น การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องอาศัยพลังของชุมชน ในชุมชนด้วยวิธี ให้การเรียนรู้ ให้การศึกษา ด้วยการพัฒนาความคิดพัฒนาด้านเจตคติ ให้ประชาชนมีความรู้ความสามารถ มีความรับผิดชอบและมีโอกาสเข้าร่วมดำเนินงานร่วมกัน เพื่อปูพื้นฐานการครองตนตามหลักประชาธิปไตย และการสร้างทัศนคติความรับผิดชอบ ต่อประเทศชาติโดยส่วนร่วม แนวความคิดมูลฐานการพัฒนาชุมชน ประกอบด้วยหลัก 3 ประการคือ

1. การช่วยเหลือตนเองและการช่วยเพื่อให้ประชาชนช่วยตนเองได้หมายถึงประชาชนในท้องถิ่นสามารถเข้าใจ และร่วมปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์ของชุมชน สามารถเข้าแก้ปัญหาของส่วนรวมได้ เป็นการรวมกำลังทั้งปวงของชุมชน ทั้งด้านกำลังคน และทรัพยากรธรรมชาติเข้าสู่อการปฏิบัติ ส่วนความช่วยเหลือจากภายนอก อันได้แก่ ความช่วยเหลือจากรัฐบาลและองค์การอื่นในช่วงจังหวะที่เหมาะสม เป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยเหลือให้ประชาชนสามารถช่วยตนเองได้ตลอด

2. การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ หมายถึงปัญหาของชุมชน หรือของประเทศ ไม่อาจแก้ไขได้ด้วยวิธีการหนึ่ง หรือโดยหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น การดำเนินงานจะต้องเป็นการประสานการปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสานวิธี หลาย ๆ วิธี และหลาย ๆ ด้านพร้อมกัน

3. การพัฒนาชุมชนเป็นการดำเนินงานที่เริ่มจากชนบท หมายถึงกิจกรรมในท้องถิ่นจะได้รับการสนับสนุนคำจูนจากนโยบายชาตินั้นการดำเนินงานของท้องถิ่นเป็นไปโดยเอกเทศปราศจากเป้าหมายที่สอดคล้องกับนโยบายชาติ ย่อมไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลเท่าที่ควร

2.3 หลักการพัฒนาชุมชน

การให้แนวปฏิบัติแบบสั่งการ (Directive Approach) นั้นจะเป็นผลดีในการพัฒนา "วัสดุ" มากกว่าการพัฒนา "คน" เพราะการทำงานแบบสั่งการ เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือองค์การใดก็ดี ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกชุมชนจะเป็นผู้กำหนดกิจกรรมให้ประชาชนเป็นผู้กระทำ ประชาชนมิได้มีโอกาสตัดสินใจว่าจะกระทำอะไรหรือไม่ ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะทำให้ประชาชนได้มีการคิดอย่างรอบคอบ และการที่ประชาชนไม่มีโอกาสได้คิดนี้เองที่ทำให้เขาหมดโอกาส หรือมีโอกาสน้อยที่จะพัฒนา "ปัญหา" ของเขา

หลักทั่วไปของการพัฒนาชุมชน คือ

1. ต้องรู้จักท้องถิ่นเป็นอย่างดีที่สุด เช่น ชนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ในทุก ๆ ด้านของประชาชน
2. ต้องกระตุ้นเตือนให้ประชาชนเกิดความปรารถนา และมีความคิดริเริ่มที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตน เพื่อประโยชน์ของตนเองและส่วนรวมตามวิถีทางประชาธิปไตย
3. ให้ความช่วยเหลือทางความรู้ เพื่อให้ประชาชนที่มีความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาท้องถิ่น
4. ต้องให้บุคคลและชุมชนเล็งเห็นและรับรองว่า คนแต่ละคนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ และแก้ปัญหาของตนเองได้ โดยไม่คำนึงถึงภาวะทางเศรษฐกิจ สังคมที่มีอยู่นั้นเป็นอย่างไร
5. อย่าขอให้ประชาชนกระทำการสิ่งใดที่เขากลัวว่า กระทำให้ฐานะความมั่นคงของเขาถูกคุกคาม
6. จะต้องมุ่งให้มีโครงการที่มีลักษณะสร้างและประสานงานกันได้

7. ในการดำเนินงานสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้คำนึงถึงกำลังทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งตัวบุคคลของชุมชนนั้น ๆ ไม่คำนึงถึงโครงการที่เล็งผลเลิศจนเกินไป
8. ให้เน้นในเรื่องความร่วมมือของประชาชนในท้องถิ่นทุก ๆ ฝ่าย เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งหมดได้
9. ต้องเริ่มจากจุดที่ประชาชนเห็นว่าเป็นความต้องการของสังคมและชุมชนนั้นด้วย

หลักการให้ประชาชนช่วยตนเอง คือสนับสนุนให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเอง การช่วยเหลือจากภายนอกให้อยู่ในขอบเขตที่จะเป็นการช่วยให้เขาได้ช่วยตนเองได้เท่านั้น ไม่ควรช่วยทุกสิ่งทุกอย่าง จนเขาไม่ได้มีส่วนร่วมเป็นปริมาณมากพอแก่การพัฒนาสมองของเขา และเพื่อที่จะให้เขาช่วยตนเองได้ จึงควร

1. เริ่มจากภาวะการณ์ที่เป็นอยู่ของประชาชน
2. เริ่มจากสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ และจากสิ่งง่าย ๆ ไปหายาก
3. ไม่รีบเร่งทำโครงการดำเนินงาน แต่ค่อยทำค่อยไป เพื่อให้โอกาสเขาได้เรียนรู้จากการทำงานนั้น
4. พยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้มากที่สุด

หลักประชาธิปไตยในการทำงาน ซึ่งหมายถึงว่าในการดำเนินงานใด ๆ นั้น ทุกคนจะต้องมีสิทธิและเสียงเท่าเทียมกัน ไม่มีใครใหญ่กว่าใคร ด้วยยศถาบรรดาศักดิ์ ยากดีมีเงิน หรือระดับการศึกษา แต่เป็นคนหนึ่งที่มิหนึ่งเสียงในการลงคะแนนเสียง ทำหรือไม่ทำสิ่งใด ในกิจกรรมของชุมชน

การใช้วิธีการแบบประชาธิปไตย เป็นการใช่วิธีการที่จะทำให้การดำเนินงานร่วมกันเป็นไปด้วยดี และอย่างมีประสิทธิภาพ ทุกคนเต็มใจทำงาน มีความรับผิดชอบ และภูมิใจในผลงานที่ได้กระทำนั้น

คิดร่วมกัน (Group Thinking) ในการทำงานร่วมกันจะต้องมีการแสดงความคิดเห็นเพื่อที่จะพยายามทำงานให้ได้ผลดีที่สุด แต่ความคิดเห็นนั้นต้องไม่เป็นการผูกขาดของคนหนึ่งคนใดแต่ผู้เดียว แม้ใครจะได้คิดไว้แล้วว่าจะต้องทำอะไร แต่ถ้าเป็นเรื่องที่จะต้องทำงานตาม

หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วม การปฏิบัติงานทุกอย่างควรให้ประชาชนมีส่วนร่วม ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อให้เขาได้เป็นผู้ตัดสินใจทำงาน ลงมือทำงานตามที่ได้ตัดสินใจไปแล้วด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นการทำให้เขาได้ปฏิบัติตามความสนใจและความต้องการ กรณีที่เขามีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการนั้น จะทำให้เขาได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง

บทที่ 3

สรุปผลการศึกษาและแนวทางแก้ไข

3.1 สรุปผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง "การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนในการ ประกอบอาชีพ" ของชุมชนบ้านห้วยน้ำจาง (บ้านป่าไม้) ต.แม่หอพระ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อต้องการศึกษาคูณภาพชีวิต วิธีความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้าน, เพื่อศึกษาแนวทางในการสร้างอาชีพให้กับชุมชนคุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้น การวิจัยเป็นแบบกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัย เจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ หน่วยงานองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (ออป.) เจ้าหน้าที่วนอุทยานศรีล้านนา และชาวบ้านห้วยน้ำจาง ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาชุมชน พึ่งพาตนเองได้ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านห้วยน้ำจาง(บ้านป่าไม้), เจ้าหน้าที่ ออป. วิธีเก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์และใช้กระบวนการกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อหาทางออกในการแก้ปัญหาแต่ทางเรื่องชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า วิธีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนหมู่บ้านห้วยน้ำจาง(บ้านป่าไม้) ในปัจจุบันมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับต่ำรายละเอียดดังต่อไปนี้

สภาพโดยทั่วไป

หมู่บ้านห้วยน้ำจาง ปัจจุบันประกอบด้วยสมาชิกประชากร 75 ครัวเรือน สถานที่ตั้งอยู่ในเขตป่าแนวรอยต่อระหว่างอำเภอแมริมกับอำเภอแม่แตง ห่างจากถนนใหญ่ประมาณ 2 กิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไปในท้องถิ่น ด้วยสภาพแวดล้อมที่ปกอภัยไม่เอื้อต่อการสร้างอาชีพ เนื่องจากอยู่ในเขตป่าในความรับผิดชอบของ ออป. จึงไม่สามารถนำผลผลิตจากป่ามาเพื่อการสร้างอาชีพได้ เนื่องจากผิดระเบียบของ ออป. จึงไม่สามารถนำผลผลิตจากป่ามาเพื่อการสร้างอาชีพได้ สมาชิกครอบครัวที่อยู่ในวัยแรงงานจึงออกไปทำงานต่างถิ่น จึงเหลือไว้เพียงเด็กและคนชรา ที่ใช้ชีวิตประจำวันอยู่ภายในหมู่บ้าน

ประชากรทั้งหมด 75 ครัวเรือนจากจำนวนครัวเรือนทั้งหมดนี้มีจำนวนกว่า 30 ครัวเรือนที่เป็นครอบครัวขยายกล่าวคือ สมาชิกในครอบครัวประกอบด้วย ผู้นำครอบครัว , บิดาหรือมารดา, และลูก ในความเป็นจริงแล้ว ครอบครัวขนาดใหญ่จะมีโอกาสประกอบอาชีพและช่วยหารายได้ให้แก่ครอบครัวมากขึ้น แต่ในทางตรงข้ามภาระในการประกอบอาชีพกลับเป็นของผู้นำครอบครัวและภรรยา ส่วนที่เหลืออยู่ในวัยชราและเด็ก เนื่องจากมีศักยภาพในการหารายได้ลดลง แต่ถ้าหากสมาชิกครอบครัวที่เป็นวัยเด็กเติบโตก้าวเข้าสู่วัยแรงงาน ขณะที่บิดา-มารดา ยังสามารถประกอบอาชีพได้ ครอบครัวเหล่านี้อาจพ้นวิกฤตความยากจนได้

การรวมกลุ่มเป็นชุมชนบ้านห้วยน้ำจางนั้นแต่เดิมเกิดขึ้นจากการจ้างงานเพื่อปลูกป่าของหน่วยงาน ออป. โดยมีการจัดสรรที่อยู่อาศัยให้และจ้างงานคนในหมู่บ้านปลูกป่าและรักษาป่า แต่ปัจจุบันวิถีชีวิตที่ผูกพัน

กับ ออป. ต้องเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการขาดงบประมาณ หน่วยงาน ออป. จึงใช้วิธีจ้างงานคนละครั้งเดือน ส่วนเวลาที่เหลือจึงออกรับจ้างทั่วไป แต่จำเป็นต้องเดินทางออกต่างถิ่นเพื่อหางานทำจนเจอรายได้เดิม บางคนออกจากหมู่บ้านไปรับจ้างต่างอำเภอหรือเข้าสู่เขตชุมชนเมือง ภายในหมู่บ้านคงเหลือแต่เด็กวัยศึกษา และผู้สูงอายุ เด็กและสตรีบางคนออกไปรับจ้างทั่วไปที่สนามกอล์ฟ และร้านอาหารจะมีบางครอบครัวที่พึ่งพาตนเอง หันมาเพาะเห็ด หรือเลี้ยงกบจำหน่ายแต่ต้องมีต้นทุนสูงพอสมควรเพราะต้องเก็บผลผลิตแล้วนำส่งเองตามร้านค้าในเขตเมืองเชียงใหม่ หลายครอบครัวอยากเพาะเห็ดหรือเลี้ยงกบบ้างแต่ต้องใช้ต้นทุนระยะเริ่มแรกสูง ประกอบด้วยการรวมตัวของชุมชนเป็นไปอย่างหลวม ๆ จึงไม่มีผู้เริ่มการถ่ายทอดวิธีการต่าง ๆ สู่ชุมชน

สภาพดินของหมู่บ้านที่ได้รับการจัดสรรให้จากหน่วยงาน ออป. เป็นพื้นที่เขตภูเขาที่มี พื้นผิวเป็นดิน แต่ลึกลงไปจะเป็นหินผา ทำการเกษตรได้ผลผลิตน้อย ชาวบ้านจึงรับจ้างค่าแรงงานเป็นส่วนมาก

ปี 2545 ออป. ได้รับงบประมาณสำหรับการจ้างงานในการดูแลสวนป่าแต่กลับมีแรงงานในหมู่บ้าน จำนวนน้อยไม่เพียงพอที่ต้องการเพราะการอพยพไปทำงานที่แหล่งอื่นนอกหมู่บ้าน ทาง ออป. จึงต้องจ้างแรงงานต่างถิ่นเข้ามาทำแทน ด้วยเหตุที่ออกไปทำงานนอกชุมชนของวัยแรงงาน มีส่วนทำให้ชุมชนไม่สามารถรวมตัวเพื่อสร้างอำนาจการต่อรองใด ๆ การพัฒนาด้านต่าง ๆ จึงล่าช้า ชุมชนไม่สามารถให้การดูแลเด็กเล็กและคนชราได้อย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตในด้านความเป็นอยู่, สังคมวัฒนธรรม รวมทั้งการพัฒนาด้านสุขภาพอนามัย

ด้านการศึกษา

บ้านห้วยน้ำจาง (บ้านป่าไม้) ประชากรที่อยู่ในวัยเรียน จำนวน 26 คน มีโรงเรียนสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษา อยู่ที่โรงเรียนวัดนาเม็ง ระยะทางจากบ้านห้วยน้ำจาง ถึงบ้านนาเม็ง มีระยะทาง 4 กิโลเมตร การศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา อยู่ที่โรงเรียนแม่หอพระวิทยาคม ตำบลแม่หอพระ มีระยะห่างจากหมู่บ้าน ห้วยน้ำจาง 8 กิโลเมตร มีประชากรวัยศึกษาเข้าศึกษาทั้ง 2 สถานศึกษาจำนวน 20 คน มีผู้ที่อยู่ในวัยเรียนแต่จบชั้น ป.6 แล้วออกจากระบบการศึกษาเข้าสู่วัยแรงงาน จำนวน 6 คน เนื่องจากครอบครัวฐานะยากจน จำเป็นต้องเข้าสู่วัยแรงงาน หน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือด้านการศึกษาในปัจจุบันนี้ คือ มูลนิธิศุภนิมิต มอบทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนดีเด่น โดยมีเด็กของหมู่บ้านได้รับอนุมัติทุนดังกล่าว จำนวน 2 คน ได้รับความช่วยเหลือด้านเสื้อผ้า รองเท้า อุปกรณ์การเรียน และเงินอีกจำนวน 500 บาทต่อปี

ระดับการศึกษาของวัยแรงงานในหมู่บ้านห้วยน้ำจางส่วนใหญ่จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 บางคนไม่เคยรับการศึกษาเลย คนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านจึงขาดความรู้และความสามารถในการจัดการการผลิต และการลงทุนโดยเฉพาะเรื่องการขอทรัพยากรเนื่องจากคนส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ทำให้มีทางเลือกในการประกอบอาชีพน้อย หรือขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน เนื่องจากขาดสินทรัพย์ในการ ค้ำประกัน และมักถูกมองว่าเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการขาดทุนสูง รวมไปถึงการขาดความสามารถเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จึงทำให้ขาดโอกาสในการรับบริการจากรัฐหรือหน่วยงานอื่น ๆ

ด้านสาธารณสุข

ประชาชนหมู่บ้านห้วยน้ำจาง (บ้านป่าไม้) ต.แม่หอพระ อ. แม่แตง จ. เชียงใหม่ ได้รับ สวัสดิการ โครงการรักษาพยาบาล 30 บาททุกโรค แต่การประกันสังคมด้านอื่น ๆ ไม่มี

สถานีนามัยประจำ ตำบลแม่หอพระตั้งอยู่ที่บ้านหัวฝาย ซึ่งห่างจากบ้านห้วยน้ำจาง 7 กิโลเมตรมีเตียงรองรับผู้ป่วย 2 เตียง แต่ส่วนใหญ่หากผู้ป่วยมีอาการหนักจะส่งตัวไปรักษาที่ โรงพยาบาลอำเภอแม่แตง ซึ่งห่างจากหมู่บ้านห้วยน้ำจาง 15 กิโลเมตร ซึ่งการเดินทางของชาวบ้านค่อนข้างลำบาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเวลากลางคืน เนื่องจากการคมนาคมไม่สะดวกไม่มีรถส่วนตัว ประกอบกับรถประจำทางสายเชียงใหม่ – แม่แตง หยุดวิ่งตั้งแต่เวลา 18.00 – 05.00 น.

ดังนั้นการเดินทางจากบ้านไปรับการรักษาพยาบาลยังสถานีนามัยประจำตำบลต้องเดินออกจากบ้านถึงถนนสายเชียงใหม่ – แม่แตง ประมาณ 2 กิโลเมตร แล้วต่อรถโดยสารประจำทางอีก 7 กิโลเมตร นับว่าค่อนข้างลำบากและเสียเวลาในการหารายได้เลี้ยงชีพประจำวัน ดังนั้นหากสมาชิกในครอบครัวเจ็บป่วยพอทนได้ก็ไม่ต้องพาไปรับการรักษา

ภาระหนี้สิน

เนื่องจากคนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านขาดการประกอบอาชีพที่มั่นคงทำงานหาเช้ากินค่ำ ในขณะเดียวกันก็มีภาระที่ต้องรับผิดชอบสูงเนื่องจากมีสมาชิกครอบครัวที่มีผู้สูงอายุ และเด็กเล็กที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ รายรับที่ได้จากการรับจ้างทั่วไปจึงไม่เพียงพอ ตามที่หมู่บ้านได้รับจัดสรรเงินเพื่อการจัดการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งในปัจจุบันมีสมาชิกในหมู่บ้านที่ขอรับเงินกองทุนหมู่บ้านเป็นจำนวนรวมกันประมาณ 500,000 บาท ส่วนจำนวนที่เหลือคณะกรรมการหมู่บ้านไม่ให้บริการ กู้ – ยืม เนื่องจากไม่ได้รับความไว้วางใจว่าจะสามารถใช้หนี้คืนได้หรือไม่ จึงเท่ากับเป็นการตัดสิทธิ์ และโอกาสอันชอบธรรม แต่ในขณะเดียวกัน สมาชิกที่กู้ยืมไปแล้วจะไม่มีความรู้พอที่จะจัดการเงินกู้ดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บางรายจึงนำไปซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยที่ตนอยากได้เท่านั้น เช่น เครื่องเสียง โทรทัศน์ หรือโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น จึงนับว่าเป็นการเพิ่มภาระหนี้สินโดยใช่เหตุและอาจเป็นภาระหนี้สินตกทอดไปถึงลูก-หลานได้อีกด้วย

จากการสัมภาษณ์และศึกษาวิถีชีวิตชุมชนบ้านห้วยน้ำจาง (บ้านป่าไม้) ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จากอดีตถึงปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้

1. ด้านการประกอบอาชีพ เนื่องจากหมู่บ้านนี้อยู่ในเขตป่า และเป็นชุมชนที่อยู่ในความดูแลของ ออป. ดังนั้นจึงต้องยึดกฎระเบียบของ ออป. คือ ห้ามนำผลผลิตจากป่าออกมานอกเขต ชาวบ้านจึงไม่สามารถผลิตงานฝีมือใด ๆ จากเศษไม้ ต้นไม้หรือของป่าต่าง ๆ ออกจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ ในขณะที่พื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยที่ได้รับการจัดสรรที่ดินจาก ออป. ครอบครัวละ 2 งาน ก็ไม่สามารถทำการเพาะปลูกพืชผักเพื่อการอาชีพได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากสภาพดินไม่เอื้ออำนวยเพราะมีลักษณะพื้นผิวด้านบนเป็นดินและสีกกลงไปจะเป็นหินผาลักษณะคล้ายหินภูเขา ชาวบ้านจึงหันไปยึดอาชีพ

- รับจ้างทั่วไป เช่น งานฝีมือหัตถกรรมที่บ่อสร้าง แต่ค่าแรงที่ได้รับเมื่อหักค่าใช้จ่ายในการเดินทางไป-กลับไม่คุ้มกัน จึงมีวิถีแบบหาเช้ากินค่ำไม่มีเงินเก็บสำหรับเหตุฉุกเฉินในอนาคต
2. หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องได้แก่พัฒนาการ เกษตรอำเภอ เข้าไปสนับสนุนงานอาชีพแก่ชาวบ้านแต่แนวทางการสนับสนุนไม่สอดคล้องกับวิถีชุมชน กล่าวคือเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปส่งเสริมด้านการอาชีพแม่บ้านทำขนมทองม้วน ข้าวเกรียบ ฯลฯ แต่ไม่ส่งเสริมอย่างเป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องเช่น การให้ทุนการประกอบอาชีพและการจัดหาแหล่งกระจายสินค้าหรือการตลาดให้ ดังนั้นชาวบ้านที่ผลิตสินค้าได้แล้วไม่สามารถกระจายสินค้าให้ผู้บริโภคได้ เพราะไม่มีความรู้ด้านการตลาด ทั้งนี้เพราะทำเลของหมู่บ้านอยู่กลางป่า การนำสินค้าออกขายในแหล่งชุมชนอื่น ๆ จึงมีปัญหาด้านต้นทุนที่เพิ่มขึ้น
 3. ผู้นำชุมชนมีภาพพจน์ไปในทางลบต่อทางราชการว่า มีการลักลอบตัดไม้ออกขาย ส่วนราชการจึงมองภาพรวมทั้งชุมชน ไม่สามารถแยกแยะระหว่างผู้ประกอบการสัมมาชีพสุจริตหรือไม่อย่างไร
 4. สมาชิกของชุมชนขาดความสามัคคี การรวมกลุ่มเครือข่าย จึงไม่สามารถรวมตัวกันเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้ ผู้วิจัยได้นำตัวแทนหมู่บ้าน เข้าร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ เจ้าหน้าที่ ออ.ป. เจ้าหน้าที่ป่าไม้อำเภอ และเจ้าหน้าที่วน-อุทยานศรีล้านนา ได้ข้อสรุปว่าทางรัฐต้องการสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง แต่ชุมชนเองต้องรวมกลุ่มกันได้ก่อนแล้วร่วมจัดระเบียบวิถีชีวิตใหม่ สร้างวินัยของชุมชนให้ง่ายต่อการดูแลและตรวจสอบ ทั้งนี้เพื่อจะได้กำหนดอาณาบริเวณให้ชัดเจนว่าในเขตของกลุ่มการผลิตใดอยู่ในการดูแลของส่วนราชการใด

จากการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกชุมชน กล่าวถึงความสำเร็จของชุมชนว่าเท่าที่ผ่านมา ชุมชนได้รับคำสั่งต่าง ๆ จากหน่วยงานในสังกัดมาตลอด และให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นครั้ง ๆ ไป แต่กิจกรรมที่เป็นของชุมชนเองที่คิดเองทำเอง ยังไม่เคยมี การให้ความร่วมมือกับผู้นำชุมชนยังไม่มากเท่าที่ควร โดยให้เหตุผลว่าต่างคนต่างครอบครัวก็ต้องห่วงเรื่องการทำมาหาเลี้ยงครอบครัว จึงไม่สนใจกิจกรรมชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะไม่มีความหวังกับกิจกรรมดังกล่าวจึงไม่ให้ความสำคัญหรืออาจเป็นเพราะไม่เข้าใจบทบาทของผู้นำชุมชน บทบาทของสมาชิกชุมชนว่ามีส่วนช่วยพัฒนาชุมชนได้อย่างไร

การประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

แต่เดิมการที่ชาวบ้านเข้าไปเก็บของป่ามักจะถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ป่าไม้จับและดำเนินการทางกฎหมาย ซึ่งภาพเหล่านี้กลายเป็นภาพลักษณ์ของชาวบ้านที่มีต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้

หากต่อไปภายหน้าการประสานงาน การติดต่อสื่อสารที่เข้าใจกันดีระหว่างหน่วยราชการกับกลุ่มชาวบ้าน จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน อันจะนำไปให้เกิดการสร้างกลุ่มส่งเสริมอาชีพต่อไป

ชาวบ้านที่ต้องการประกอบอาชีพ ในพื้นที่อยู่อาศัย โดยใช้ทรัพยากรป่าไม้เป็นวัตถุดิบ เช่น เศษไม้ หรือ ผลิตภัณฑ์จากต้นไม้ เป็นต้น จำเป็นต้องมีการประสานงานที่ดีกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและป่าไม้จังหวัด เชียงใหม่

จากการประสานงานจากที่ประชุมร่วมในครั้ง นี้ ได้ข้อสรุปว่า ทางป่าไม้ยินดีเข้ามาสนับสนุนการประกอบอาชีพด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนนี้ แต่ที่ผ่านมามีกลุ่มชาวบ้านส่วนหนึ่งลักลอบเอาไม้จากป่ามาแปรรูป และมีการดำเนินการจับกุมจริง แต่หากมีการรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องยินดีให้ความร่วมมือ เข้าไปมีส่วนช่วยจัดตั้งองค์การด้านการสร้างอาชีพในชุมชนต่อไป เช่น

จะดำเนินการให้มีการจัดทำ การแปรรูปจากไม้ไผ่โดยกันพื้นที่ส่วนหนึ่งให้ปลูกไม้ไผ่เพื่อการแปรรูปของชาวบ้าน แบบครบวงจร และแบบยั่งยืน แต่ทั้งนี้สิ่งสำคัญประการแรก คือ ชุมชนนี้ต้องรวมสมาชิกจัดตั้งคณะทำงานที่จริงจัง ซึ่งที่ผ่านมา มีการแต่งตั้งคณะทำงานจริงแต่ ไม่มีการดำเนินการใด ๆ ทั้งสิ้น

1. การส่งเสริมอาชีพตามนโยบายของ ออป.

แต่เดิม ออป. ไม่มียงบประมาณ ในการส่งเสริมอาชีพของชุมชนในด้านต่าง ๆ แต่ปัจจุบันได้มีนโยบายส่งเสริมอาชีพชุมชน ในด้านต่าง ๆ เช่น

- การแปรรูปผลิตภัณฑ์
- การปลูกป่า
- การผลิตผลิตภัณฑ์จากป่า
- การดูแลรักษาป่า

แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน คือ ถึงแม้ว่า ออป. ได้มีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมอาชีพในข้างต้นแล้ว แต่ดูเหมือนว่าช้าเกินไป เนื่องจากก่อนหน้านี้ กลุ่มชุมชนห้วยน้ำจาง ได้อพยพแรงงานไปทำงานในชุมชนเมืองต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่ ส่วนที่ยังคงอาศัยอยู่ในหมู่บ้านมีเพียงเด็กและคนชรา ดังนั้น แรงงานที่มาตอบสนองกิจกรรมของ ออป. ในปัจจุบันจึงเป็นแรงงานจากต่างถิ่นเข้ามารับจ้างแทน

2. การรวมตัวเพื่อการพัฒนาชุมชน

การรวมตัวของชุมชนบ้านห้วยน้ำจาง เป็นการรวมที่แต่ละคนแต่ละครอบครัวอพยพย้ายถิ่นมาจับจองที่ดินเพื่อทำกิน เป็นการอพยพมาจากหลากหลายถิ่น เช่น จากจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตาก ลำปาง เชียงราย รวมทั้งชาวไทยภูเขาเผ่าต่าง ๆ เมื่อ 12 ปีที่ผ่านมา ดังนั้นรูปแบบวัฒนธรรมของแต่ละครอบครัวจึงถูกหล่อหลอมเป็นวัฒนธรรมใหม่ ที่มีความผูกพันกันค่อนข้างน้อย ดังนั้นการกระตุ้นเตือนให้ชุมชนเกิดความปรารถนา และมีความคิดริเริ่มที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตน เพื่อประโยชน์ของตนเองและส่วนรวมตามวิถีทางประชาธิปไตย จึงต้องใช้เวลาและเป็นไปอย่างช้า ๆ การรวมตัวของชาวบ้านยังไม่แน่นแฟ้น ดังนั้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งถือเสมือนหนึ่งเป็นสื่อในการพัฒนาคนให้ต้องใช้ความคิด ตัดสินใจ วางแผน และดำเนินการ จึงเป็นไปอย่างช้า ๆ เช่นกัน

ในทางเดียวกัน การที่ชุมชนจะคิดแก้ไขปัญหาความยากจน ความอดอยาก ไร้แหล่งที่ทำกิน หรือการหารายได้ เลี้ยงครอบครัว โดยไม่หวังพึ่งพาสังคมภายนอกจึงเป็นไปได้ยาก ไม่ว่าจะเป็นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นหมู่พวก ซึ่งดำเนินการเองโดยไม่มีกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านคอยสนับสนุน ทุกคนทำอย่างสมัครใจ ได้คิดร่วมกัน การอภิปรายร่วมกัน วางแผนร่วมกัน การทำงานร่วมกัน และประเมินผลร่วมกัน จึงเป็นไปได้ยาก

3. การเข้าถึงประชาชนด้วยกระบวนการพัฒนาชุมชน

ในการปฏิบัติงานทุกอย่างควรให้หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อให้เขาได้เป็นผู้ตัดสินใจทำงาน ลงมือทำงานตามที่ได้ตัดสินใจไปแล้วด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นการทำให้เขาได้ปฏิบัติตามความสนใจและความต้องการ การที่เขามีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการนั้น จะทำให้เขาได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง มีใช้ว่า หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น ป่าไม้ หรือ ออป. เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นสิ่งที่ดีกว่าในทัศนะของป่าไม้หรือ ออป. ฝ่ายเดียว แล้วพยายามยัดเยียดค่านิยมนี้ให้คนในชุมชนโครงการนั้น ๆ ย่อมสำเร็จยาก

ในกรณีดังกล่าวนี้ จากการสนทนาในกลุ่มผู้นำชุมชน มีความเห็นพ้องว่าพวกเขามีความประสงค์จะสร้างงานสร้างอาชีพ ของหมู่บ้านตนเองโดยการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไม้ธูปได้มาจากไม้ไผ่หรือเศษไม้ในป่า เนื่องจากว่าเป็นทรัพยากรเดียวที่มองเห็นในขณะนี้

เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่แห้งแล้งอยู่ในเขตภูเขา นอกจากของป่าแล้วดูเหมือนว่าจะไม่มีทรัพยากรใด ๆ ที่สร้างอาชีพสร้างงานในชุมชนได้อีก โดยผลิตเป็นของที่ระลึก ของฝากนักท่องเที่ยวที่ใช้เส้นทางผ่านไปมาระหว่าง อ.พริ้ว – เชียงใหม่ หรือแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ของเชียงใหม่

ความยากจน และการขาดแคลนทางเศรษฐกิจ เป็นภาวะที่พบเห็นได้โดยทั่วไป ทุกยุคทุกสมัยเพราะเหตุของความด้อยสมรรถภาพทางเศรษฐกิจของบุคคลหรือชุมชน ความขาดแคลนทางเศรษฐกิจจะนำไปเกิดปมด้อยจนอาจสร้างปัญหาสังคมอื่นได้ ดังนั้น โครงการดังกล่าวข้างต้นนี้ ควรได้รับการพัฒนาจากป่าไม้หรือออป. หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการสร้างรายได้ เพื่อปากท้องของประชาชนในเขตความรับผิดชอบ เช่น กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมการศึกษานอกโรงเรียน หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพ หรือการเรียนรู้วิชาชีพหลักสูตร ระยะสั้นต่าง ๆ ได้ยื่นมือเข้ามาให้ความรู้ทางด้านนี้ น่าจะช่วยให้ชุมชนเหล่านี้พัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้อีกทั้งเป็นการลดการพึ่งพาสังคมภายนอกอีกด้วย

3.2 แนวทางการแก้ปัญหา

1. การบูรณาการเงินทุนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

ปัญหาความจนส่วนใหญ่เป็นผลมาจากนโยบายการพัฒนาของรัฐที่เป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำตามแผนพัฒนาตนเอง ดังนั้นการปรับวิธีการบูรณาการด้านการจัดการให้ชุมชนได้มีโอกาสสร้างกองทุนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้ชุมชนได้มีโอกาสจัดการทุน เพื่อให้สมาชิกในชุมชนมีโอกาสร่วมกันพิจารณาปัญหา

ของชุมชนทั้งหมด แล้วเริ่มบูรณาการด้านเงินในเชิงจัดการเพื่อนำไปใช้ เพื่อสร้างโอกาสให้คนจนสามารถเข้าถึงทุนได้ ไม่ใช่มุ่งบูรณาการในลักษณะรวมเม็ดเงินในปัจจุบัน ดังนี้เพราะหมู่บ้านห้วยน้ำจางมีเงินกองทุนหมู่บ้านเช่นกันแต่ได้รับการจัดสรรจากคณะกรรมการเพียง ร้อยละ 50 ของเงินกองทุนที่มีอยู่ ส่วนที่เหลือไม่สามารถให้สมาชิกในชุมชนคนอื่น ๆ กู้ยืมได้ เนื่องจากความไม่แน่ใจว่าจะสามารถใช้นี้คืนได้ จึงเท่ากับว่าคนจนยังขาดโอกาสมากขึ้นไปอีก

2. การบูรณาการกิจกรรม เพื่อสนับสนุนการรวมกลุ่มเพื่อการผลิตและแลกเปลี่ยน

ให้ชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนร่วมกัน โดยเสนอให้ส่งเสริมการรวมกลุ่มระหว่างสมาชิกในชุมชนที่ยังเหลืออยู่ในหมู่บ้าน ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- เพื่อสนับสนุนให้เกิดการผลิตและการแลกเปลี่ยนกันเอง เนื่องจากชุมชนห้วยน้ำจางไม่มีความสะดวกด้านการคมนาคมติดต่อกับคนภายนอก เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่อยู่ระหว่างทางผ่านเท่านั้น ประกอบกับหมู่บ้านอยู่ในซอยอีกด้านในจากถนนใหญ่เข้าไปอีก จึงเคยสนับสนุนให้ชุมชนดูแลและแลกเปลี่ยนสินค้ากันเอง

- สนับสนุนให้คนในพื้นที่หันมาทำการเกษตรแบบพอเพียงเพื่อใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. ประชาสวัสดิการ

เนื่องจากคนในชุมชนมีปัญหาในการเข้าถึงสวัสดิการที่รัฐให้ไม่ว่าจะเป็นด้านสาธารณสุขด้านการศึกษาและสวัสดิการสังคมอื่น ๆ ทำให้ไม่มีโอกาสในการพัฒนาตนเอง หรือพ้นไปจากสถานะความยากจน คนจนไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง ทำให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตโดยส่วนใหญ่ และทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นและอพยพแรงงานสู่ต่างถิ่น

ดังนั้นควรเน้นให้องค์กรชุมชนเพิ่มบทบาทหลักในการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยเปิดโอกาสให้องค์กรชุมชนอันประกอบด้วย สมาชิกในชุมชนจัดการแก้ไขปัญหาในหมู่บ้านกันเอง โดยให้องค์กรชุมชนเป็นผู้วางกติกาช่วยเหลือคนจนในท้องถิ่นกันเองว่าจะช่วยเหลือในแนวทางใด เช่น การค้นคนจนในชุมชนที่ควรได้รับสวัสดิการในชุมชนและให้โอกาสร่วมกลุ่มกิจกรรมด้านการสร้างอาชีพและสวัสดิการด้านการออม อันจะเป็นหลักประกันในตนเองอย่างยั่งยืนต่อไป

การเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนจนในชุมชน ทางด้านการศึกษาและทักษะอาชีพของเด็กและเยาวชนจากครอบครัวยากจน โดยขยายขอบข่ายและการพัฒนาการอุดหนุนการศึกษาแก่เด็กยากจนในวัยประถมศึกษา และเป็นไปอย่างต่อเนื่องโดยมีการจัดสรรโควตาให้เรียนต่อในระดับอุดมศึกษาพร้อมทุนการศึกษาต่าง ๆ

การเพิ่มศักยภาพของคนจนวัยทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กเยาวชนที่ต้องเข้าสู่วัยแรงงานก่อนเวลาอันสมควร ควรสามารถเก็บเครดิตสะสมไว้ เพื่อกลับมาเรียนต่อเมื่อพร้อม และขยายขอบเขตกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษาให้ครอบคลุมคนวัยทำงาน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนจากครอบครัวยากจน ที่เข้าสู่วัยแรงงานก่อนเวลาอันควร

นโยบายที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน

- นโยบายด้านการศึกษาในอดีตที่มีผลต่อวัยแรงงานในปัจจุบันเป็นนโยบายการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของคนจนในชุมชน กล่าวคือ การส่งเสริมเป็นนโยบายเน้นความรู้ ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรตายตัว หรือเป็นความรู้ในแง่ทฤษฎีที่ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงหรือไม่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวัน

- นโยบายที่ไม่เอื้อต่อการเข้าถึงทรัพยากรของคนในท้องถิ่น เช่น พรบ. ป่าสงวน ที่ทำให้คนในชุมชนไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรในท้องถิ่นของตนหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นได้